

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.03.2014, sp. zn. 7 Tdo 1261/2013, ECLI:CZ:NS:2014:7.TDO.1261.2013.1

Číslo: 13/2015

Právní věta:

Zákonný znak „užito k nuceným pracím“ v ustanoveních § 168 odst. 1 písm. e) a § 168 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku o trestném činu obchodování s lidmi je nutné vykládat v souladu s pojmem nucené práce ve smyslu čl. 2 odst. 1 Úmluvy o nucené nebo povinné práci č. 29 Mezinárodní organizace práce, přijaté dne 28. června 1930, vyhlášené pod č. 506/1990 Sb., podle něhož jí je každá práce nebo služba, která se na kterékoli osobě vymáhá pod pohrůzkou jakéhokoli trestu a ke které se dotčená osoba nenabídla dobrovolně.

Uvedený znak je proto naplněn např. jednáním pachatele, který dopraví cizí státní příslušníky na území České republiky a poté jim odebere cestovní a osobní doklady, omezuje je ve svobodě pohybu, za vykonanou práci jim nevyplácí odpovídající mzdu, příkazy k práci vynucuje pohrůzkami újmy na zdraví, životě nebo bitím, přičemž uvedené osoby se ocitají ve zranitelném postavení i z důvodu neznalosti prostředí a jazyka v cizí zemi a jejich lidská svoboda a důstojnost je tak závažně omezena.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.03.2014

Spisová značka: 7 Tdo 1261/2013

Číslo rozhodnutí: 13

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Obchodování s lidmi

Předpisy: §261a Zákona č. 99/1963 Sb.
§40 Zákona č. 120/2001 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud rozhodl o dovoláních podaných nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněných V. B., V. D. a M. Z. a obviněným V. B. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 2 To 76/2012, tak, že z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 2 To 76/2012, a rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 2. 5. 2012, sp. zn. 2 T 12/2009. Zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Ústí nad Labem přikázal,

aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Dovolání obviněného V. B. odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 2. 5. 2012, sp. zn. 2 T 12/2009, byli obvinění V. B., V. D. a M. Z. uznáni vinnými trestnými činy obchodování s lidmi podle § 232a odst. 2 písm. c), odst. 3 písm. a) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2009 (dále zpravidla jen „tr. zák.“), které podle skutkových zjištění soudu spáchali tím, že

po předchozí společné dohodě ve spojení se skupinou osob kolem A. K., I. J., G. L. N., B. M. O., zvaným S. B., a T. M., zvaným M., a dalších dosud neustanovených osob působících na území Rumunské republiky a České republiky, nejméně od 1. dubna 2008 do 4. července 2008 jako členové skupiny s organizovanou vnitřní strukturou a stanovením úkolů, se záměrem dosáhnout neoprávněného majetkového prospěchu formou soustavných zisků, pod příslibem zprostředkování práce zlákali z Rumunské republiky do České republiky poškozené N. J., H. D.-D., I. D., R. N.-I., R. C.-F., R. C., T. G., R. C.-M., M. C., M. V., S. C., Z. F., I. D., Z. C.-I., S. L., S. D., N. A.-C., T. M.-A., I. V., I. D., všichni státní příslušníci Rumunska, a další neustanovené osoby, přičemž G. L. N., I. J., A. K., B. M. O. a T. M. prováděli v Rumunské republice nábor pracovních sil, kdy najímaným poškozeným slibovali za sběr chřestu vysokou měsíční mzdu v rozmezí 2000 až 3000 lei (v přepočtu 12 000 Kč až 18 000 Kč), pravidelné vyplácení záloh nebo celé mzdy, dopravu, ubytování i stravu zdarma, případně u některých pouze zajištění dopravy a uzavření pracovních smluv, poškození byli po příjezdu do České republiky ubytováni v pronajatých domech na adresách R. n. L., Č., R. n. L., A., ubytovně H. u V., okres M., přičemž obvinění V. B. a V. D. jim skutečně zprostředkovali zejména prostřednictvím společnosti B. l. cz, s. r. o., se sídlem M., S. 2723, jejímž jednatelem a společníkem byl obviněný V. B., dělnickou práci v masokombinátu společnosti P., spol. s r. o., se sídlem R. n. L., Ch. 627, a sběr chřestu na chřestových polích ve V., okres M., společnosti B. S. K., spol. s r. o., V., H., obvinění V. B., V. D. a M. Z. a A. K., G. L. N., I. J., T. M. po příjezdu poškozeným odebrali doklady, aby i nadále setrvali v jimi zprostředkované práci a byli na nich závislí, poškození nedostávali odpovídající stravu, obvinění svévolně zrušili dojednané obědy ve V., zajistili nevhodné ubytovací podmínky, přičemž poškození pracovali v těžkých podmínkách, v časovém rozpětí od pondělí do neděle, v některých případech 12 hodin denně na chřestových polích a 18 hodin denně v masokombinátu, bez smluvené přestávky, nebyla jim při sběru chřestu zapisována skutečně odvedená práce, byli nuceni pracovat i nad rámec dohodnuté normy, řádně jim nevypláceli mzdu nebo nezaplatili vůbec, dopravu a stravu si museli hradit sami, někteří poškození byli zaměstnáni bez řádných pracovních smluv, dalším byly předloženy listiny v českém jazyce s tím, že se jedná o pracovní smlouvy, a někteří poškození tyto dohody o provedení práce podepsali, aniž by rozuměli jejich obsahu, přičemž za sběr chřestu měli od společnosti obviněného V. B. B. l. cz, s. r. o., obdržet odměnu ve výši 6,50 až 7 Kč/kg až za tři měsíce po podpisu této dohody, za práci v masokombinátu měli od téže společnosti obdržet odměnu ve výši 55 Kč/hod, a to 22. dne v měsíci po dokončení a odevzdání práce, týdně však poškození dostávali pouze od 200 Kč do 500 Kč, když z těchto peněz si museli opatřovat potraviny a uspokojovat další základní životní potřeby, obviněný V. B. nesplnil informační povinnost vůči příslušným úřadům práce vyplývající ze zák. č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, poškození byli omezováni ve volném pohybu, museli se vracet na místo ubytování ve V. v určenou hodinu, na ubytovně byli zamykáni, při práci na ně dohlíželi G. L. N., I. J., B. M. O., obviněný V. D., A. K., T. M., obviněný M. Z. (pouze při sběru chřestu) a G. D., občan Rumunské republiky, když poškození nesouhlasili s pracovními podmínkami a požadovali navrácení zadržovaných dokladů, protože chtěli odejít, obvinění V. D., M. Z., A. K., G. L. N., B. M. O. a J. I. některým z poškozených vyhrožovali, že pokud se pokusí utéct nebo odejít, že nedostanou jídlo nebo budou zbiti, budou jim spáleny doklady, poškozenému L. S., že bude zastřelen, přičemž obviněný M. Z. fyzicky napadl poškozené Z. C.-I. za to, že chtěl odjet domů, a N. A.-C. za to, že pro bolesti zad odmítl jít pracovat, obvinění V. B. a V. D. chytili na útěku, vrátili zpět a zbili dosud

neustanovené rumunské občany, kteří pracovali v masokombinátu, mezi poškozené úmyslně navozovali atmosféru strachu a nejistoty, využívali jejich materiální tísně, neboť většina z nich přijela do České republiky pracovat, aby zajistila příjem své rodiny, využívali jejich neznalost českého jazyka a prostředí, přičemž poškození se stali závislými na zprostředkovatelích a mnozí z nich neměli žádnou reálnou či přijatelnou možnost, než se podrobit jednání obviněných, kteří jim zajistili práci, takto jednali proto, aby kořistili z peněz vydělaných poškozenými, obviněný V. B. tyto peníze inkasoval na účet vedený u K. b., a. s., č. od společností P., spol. s r. o., R. n. L. a B. S. K., spol. s r. o., V., s nimiž měla společnost B. l. cz, s. r. o., uzavřenou smlouvu o dílo, obvinění poškozeným vyplatili jen poměrnou část a zbývající si rozdělili a užili ve svůj prospěch, některým poškozeným se podařilo utéci a kontaktovat Velvyslanectví Rumunské republiky v Praze, Arcidiecézní charitu v Praze a následně Policii České republiky.

Za tyto trestné činy byli obvinění V. B., V. D. a M. Z. odsouzeni každý z nich podle § 232a odst. 3 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání pěti let. Podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. byli obvinění V. B. a V. D. zařazeni pro výkon trestů do věznice s ostrahou. Podle § 39a odst. 3 tr. zák. byl obviněný M. Z. zařazen pro výkon trestu do věznice s dozorem. Obviněnému V. B. byl podle § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák. a obviněnému M. Z. podle § 55 odst. 3 téhož zákona uložen trest propadnutí věci konkretizovaných ve výroku rozsudku.

Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli ve výroku rozsudku jmenovaní poškození odkázáni s nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

O odvoláních všech obviněných a odvolání státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem, které podala v neprospěch všech obviněných proti výrokům o vině, rozhodl Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 2 To 76/2012, tak, že podle § 256 tr. ř. zamítl všechna odvolání jak nedůvodná.

Proti tomuto usnesení Vrchního soudu v Praze podal nejvyšší státní zástupce v zákonné lhůtě v neprospěch obviněných V. B., V. D. a M. Z. dovolání, a to z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

Nejvyšší státní zástupce především poznamenal, že jde již o druhý rozsudek soudu prvního stupně; jeho první odsuzující rozsudek ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 2 T 12/2009, jímž byli všichni obvinění uznáni vinnými zločinem obchodování s lidmi podle § 168 odst. 2 písm. e), odst. 3 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“), byl k odvolání všech obviněných i státní zástupkyně usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 2 To 128/2010, podle § 258 odst. 1 písm. a), b), c) tr. ř. zrušen v celém rozsahu a věc byla podle § 259 odst. 1 tr. ř. vrácena soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Žalovaný skutek soud prvního stupně právně kvalifikoval jako trestný čin obchodování s lidmi podle § 232a odst. 2 písm. c), odst. 3 písm. a) tr. zák., přičemž podle tzv. právní věty rozsudku každý z obviněných „jiného za použití násilí, pohrůžky násilí a lstí, zneužitím jeho omylu, tísně a závislosti zjednal, zlákal a dopravil za účelem, aby ho bylo užito k jiným formám vykořisťování, a takový čin spáchal jako člen organizované skupiny“.

Dovolatel namítl, že výklad pojmu „užito ... k nuceným pracím“ podle § 232a odst. 2 písm. c) tr. zák., resp. podle § 168 odst. 1 písm. e) či odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, který podaly krajský a vrchní soud, je nesprávný. Soudy totiž nesprávně aplikovaly pouze zákonnou alternativu „užito ... k jiným formám vykořisťování“, ačkoliv jednání obviněných mělo být správně podřazeno též pod alternativu „užito ... k nuceným pracím.“

Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 2 To 76/2012, odkázal, pokud jde o závěr, že poškození nebyli užiti k nuceným pracím, na své předcházející rozhodnutí v této věci, a to

na usnesení ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 2 To 128/2010. V něm uvedl, že za nucenou práci je možno považovat každou práci nebo službu, která se na kterékoliv osobě vykonává pod pohrůzkou jakéhokoliv trestu a ke které se řečená osoba nenabídla dobrovolně. Jde zpravidla o práce a služby, jejichž nucený výkon představuje donucení administrativní povahy. Za nucené práce nelze v zásadě považovat ty, jež vyplývají ze soukromoprávních závazků. Za jiné formy vykořisťování lze považovat jakoukoliv jinou činnost pachatele, jenž kořistí z činnosti osoby, se kterou je obchodováno, tedy který získává z její činnosti jakýkoliv neoprávněný majetkový prospěch. Již tehdy Vrchní soud v Praze dovedl, že v konkrétním případě kvalifikační znak „užito ... k nuceným pracím“ jednáním obviněných není naplněn, že jím však může být naplněn alternativní znak „užito ... k jiným formám vykořisťování“. Tento právní názor poté Krajský soud v Ústí nad Labem dále rozvíjí v odůvodnění svého dalšího rozsudku ze dne 2. 5. 2012, sp. zn. 2 T 12/2009, přičemž uvádí, že nucenou prací je každá práce nebo služba, která se na kterékoli osobě vymáhá pod pohrůzkou jakéhokoli trestu a ke které se řečená osoba nenabídla dobrovolně. Nucené práce také zakazuje Listina základních práv a svobod, která ve svém čl. 9 odst. 1 stanoví, že „nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám“. Zákaz nucené práce stanoví i čl. 4 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podle něhož „se od nikoho nebude vyžadovat, aby vykonával nucené nebo povinné práce“. Nucená nebo povinná práce je zakázána také Mezinárodním paktem o občanských a politických právech, publikovaným pod č. 120/1976 Sb. Za jinou formu vykořisťování je třeba považovat jakoukoli jinou činnost pachatele, při níž získává z činnosti poškozeného jakýkoli neoprávněný majetkový prospěch. Nejvyšší státní zástupce nesouhlasí s těmito názory soudů obou stupňů, pokud jde o výklad pojmu „užití k nuceným pracím“. Tyto právní názory byly překonány recentní judikaturou Evropského soudu pro lidská práva a v návaznosti na to i nejnovější judikaturou Ústavního soudu a jsou zřejmě v rozporu i se stanoviskem Mezinárodní organizace práce.

Jestliže je v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 2 To 128/2010, odkazováno na náleze Ústavního soudu ze dne 22. 3. 1994, sp. zn. [Pl. ÚS 37/93](#) (publikovaný pod č. 86/1994 Sb.), jde o odkaz ne zcela případný. Tímto nálezem bylo totiž rozhodováno o návrhu na zrušení přechodného ustanovení § 871 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění zákona č. 509/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník, podle něž „práva osobního užívání bytu a právo užívání jiných obytných místností a místností nesloužících k bydlení vzniklé podle dosavadních předpisů, které trvá ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona (což byl den 1. 1. 1992), se mění dnem účinnosti tohoto zákona na nájem. Společné užívání bytu a společné užívání bytu manžely se mění na společný nájem.“ Návrh na zrušení příslušného ustanovení tehdy (mimo jiné) označoval povinnost vlastníka domu strpět nájemníky, s nimiž sám nájemní smlouvu neuzavřel a jejichž užívací právo bylo v minulosti založeno správním rozhodnutím, za nucenou službu, nařízenou vlastníku domu zákonodárcem, tedy státem. Ústavní soud návrh zamítl a vzhledem k předmětu řízení argumentoval tím, že jde ve své podstatě o občanskoprávní vztah, přičemž také definice pojmu nucené nebo povinné práce, obsažená v čl. 2 Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 29 (publikované ve vyhlášce č. 506/1990 Sb.): „každá práce nebo služba, která se na nějaké osobě vymáhá pod pohrůzkou jakéhokoli trestu a ke které se tato osoba nenabídla dobrovolně“ nasvědčuje tomu, že by zřejmě mělo jít o veřejnoprávní vztah s pohrůzkou sankce vyplývající z poměru nadřízenosti a podřízenosti příslušných subjektů.

Podle názoru nejvyššího státního zástupce by však rigidní setrvání na tomto závěru kromě jiného fakticky znamenalo, že kvalifikační znak trestného činu obchodování s lidmi podle § 232a tr. zák., resp. § 168 tr. zákoníku, „užití k nuceným pracím“ by mohl být naplněn pouze v případě, že by se tak dělo v rámci činnosti subjektu nadaného „vrchnostenským“ postavením, tedy státu, samosprávného územního celku (kraje) nebo obce, a to ještě za předpokladu, že by tyto subjekty vystupovaly nikoli jako právnické osoby ve smyslu civilního práva (srov. zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů), ale jako mocenské struktury – subjekty veřejného práva; pachatelem by pak logicky mohla být pouze taková osoba, jež

je v rámci takové mocenské struktury nadána příslušnou pravomocí. Takový výklad by byl neudržitelný, a to i s ohledem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Zřejmě i proto Ústavní soud revidoval své stanovisko k výkladu pojmu „nucená práce“, prezentované v nálezu ze dne 22. 3. 1994, sp. zn. [Pl. ÚS 37/93](#). Stalo se tak v nálezu ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. [Pl. ÚS 1/12](#), jímž se (mimo jiné) dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů ruší ustanovení § 30 odst. 2 písm. d) zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění zákona č. 367/2011 Sb. (šlo o tzv. veřejnou službu v rozsahu nejvýše 20 hodin týdně). Z hlediska tohoto dovolání jsou relevantní zejména pasáže odůvodnění nálezu pod body 233. až 236., které byly v textu dovolání následně citovány.

Pojem nucené práce vychází historicky především z Úmluvy o nucené a povinné práci č. 29 z roku 1930 (vyhlášena pod č. 506/1990 Sb.) Mezinárodní organizace práce. Tato úmluva definuje nucenou práci jako každou práci nebo službu, která se na kterékoli osobě vymáhá pod pohrůžkou jakéhokoli trestu a ke které se řečená osoba nenabídla dobrovolně.

Obdobně, avšak s časovým odstupem desítek let a s ohledem na společenský vývoj, definuje nucenou práci a potažmo obecně obchod s lidmi Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou byla Česká republika povinna implementovat do právního řádu do dne 6. 4. 2013. Podle této směrnice se rozumí obchodováním s lidmi závažný trestný čin, který je často páčán v rámci organizované trestné činnosti, představuje hrubé porušení základních práv a je výslovně zakázán Listinou základních práv Evropské unie; konkrétně se jedná o najímání, převoz, převod, ukryvání nebo příjem osob, včetně výměny či předání kontroly nad těmito osobami, za použití hrozeb, síly či jiných forem nátlaku, únosu, podvodu, klamu, zneužití moci či zranitelného postavení, nebo poskytnutím či obdržetím platby či výhod s cílem získat souhlas osoby, jež má kontrolu nad jinou osobou. Zranitelným postavením je potom taková situace, v níž dotčená osoba nemá jinou skutečnou nebo přijatelnou možnost, než se podvolit zneužívání. Vykořisťování pak je definováno jako nedovolená forma jednání, jejíž jednou z variant je nucená práce a za níž se mimo jiné považuje rovněž zneužívání prostitutek jiných osob nebo jiné formy pohlavního vykořisťování, služby, včetně žebrání, otroctví či praktiky podobné otroctví, nevolnictví nebo využívání jiných osob k trestné činnosti či k odebrání lidských orgánů.

Původní definice nucené práce předpokládá splnění dvou podmínek. Jednak jde o práci nebo službu, která se vymáhá pod pohrůžkou trestu, a jednak musí být splněna podmínka nedobrovolnosti.

Trestem může být rovněž ztráta práv nebo výhod, přičemž Mezinárodní organizace práce zmiňuje 6 „indikátorů“, kterými jsou fyzické či sexuální násilí nebo jeho hrozba, omezení svobody pohybu, dlužní otroctví, zadržování odměny za práci či odmítnutí vyplacení odměny, zadržování cestovních či jiných identifikačních dokladů, vyhrožování udáním příslušným úřadům.

Trestem v tomto smyslu tedy rozhodně nemusí být jen trestní nebo administrativní sankce, ukládaná orgánem veřejné moci.

Nedobrovolnost se pak může projevit i tehdy, pokud samotné přijetí práce, resp. nástup do práce, byly naprosto svobodné, přičemž Mezinárodní organizace práce v tomto případě zmiňuje 7 „indikátorů“, jimiž se rozumí:

- podvod nebo falešné sliby ohledně druhu a podmínek práce
- zadluženost
- psychický nátlak, tedy příkaz k práci zajištěný pohrůžkou trestu za neuposlechnutí
- zbavení osobní svobody, uvěznění v místě výkonu práce

- zadržování nebo nevyplácení odměny za práci
- zadržování dokladů nebo jiných hodnotných věcí
- prodej osoby do vlastnictví jiného.

Nejvyšší státní zástupce z těchto důvodů uzavřel, že jednáním obviněných V. B., V. D. a M. Z. byla naplněna skutková podstata trestného činu obchodování s lidmi podle § 232a odst. 2 písm. c), odst. 3 písm. a) tr. zák., a to pokud jde o kvalifikaci podle odst. 2 písm. c) v obou alternativách uvedených v tomto ustanovení.

Nejvyšší státní zástupce s odkazem na ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. navrhl, aby Nejvyšší soud za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 2 To 76/2012, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby přikázal Vrchnímu soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Obviněný V. B. podal proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 2 To 76/2012, prostřednictvím obhájce JUDr. J. T. dovolání. Uvedl v něm, že dovolání podává z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení, a dále z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. 1) tr. ř., tedy že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g), aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k).

Obviněný s odkazem na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. mimo jiné uvedl, že přestože dovolání nemůže směřovat jen proti důvodům napadeného rozhodnutí, nelze v případě namítaného extrémního rozporu mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními ponechat zcela bez povšimnutí odůvodnění rozhodnutí, a to přinejmenším z důvodu, že odůvodnění rozhodnutí představuje (mělo by představovat) pojítka a výkladovou pomůcku mezi provedenými důkazy a skutkovými závěry, které z nich soudy vyvozují a které následně promítají do skutkové věty výroku. Vymezené skutkové okolnosti potom nutně musí minimálně naplňovat zákonné znaky příslušné skutkové podstaty trestného činu, jehož spáchání je soudy popsáním jednáním spatřováno. Podle obviněného jde tedy o problematiku aplikace hmotného práva a tedy problematiku řešenou v rámci dovolacího důvodu vymezeného § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Obviněný souhlasí s názorem odvolacího soudu, že není jeho úlohou „přehodnocovat“ hodnocení důkazů provedené nalézacím soudem, pokud toto hodnocení není v rozporu s provedenými důkazy a je v souladu s formální logikou. Tento závěr je obecně pravdivý, v daném případě však nepřiléhavý, protože rozhodnutí nalézacího soudu nevyhovuje těmto požadavkům. Zpochybnil skutkové závěry soudů, které jsou uvedeny ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku. Obviněný V. B. namítl, že skutkové závěry nevyplývají z žádného důkazu provedeného v souladu se zásadou bezprostřednosti přímo v hlavním líčení před nalézacím soudem, ale jen z výpovědi poškozených, opatřených cestou mezinárodní právní pomoci v přípravném řízení. K těmto svědeckým výpovědím neměl soud přihlížet, respektive vzhledem k jejich osamocení a rozporům vůči jiným provedeným důkazům nemohly vést k odsouzení obviněných. Podle obviněného byla skutková zjištění s menšími obměnami nalézacím (odvolacím) soudem převzata z obžaloby tak, jak v ní byla vymezena, aniž by odpovídala důkazům, provedeným v hlavním líčení, které by soudy dále řádně, důkladně, kriticky a v souladu se zásadami hodnocení důkazů hodnotily. Skutková zjištění sice formálně odpovídají znakům skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi podle § 232a odst. 2 písm. c), odst. 3 písm. a) tr. zák., avšak absentují důkazy, které by vyhověly požadavkům na jejich řádné hodnocení. Tím je dán extrémní

rozpor mezi skutkovými zjištěními formulovanými soudy a provedenými důkazy.

Obviněný vznesl námitku nepoužitelnosti protokolů o výslechu poškozených porízených prostřednictvím mezinárodní právní pomoci. Soudy obou soudů považovaly za klíčové důkazy svědčící o vině obviněných, výpovědi poškozených rumunských dělníků byly v hlavním líčení čteny v souladu s ustanovením § 211 odst. 2 písm. a) tr. ř. To navzdory tomu, že obhajobou bylo již v průběhu hlavního líčení opakovaně namítáno, že s jejich čtením nesouhlasí. Pochybnosti lze mít rovněž z hlediska doby, která je uvedena jako trvání úkonu, která nemůže odpovídat době, jakou by vyžadovalo opatření obdobného výslechu, když nelze pominout, že průběh výpovědi měl být údajně zástupcům českých orgánů tlumočen. V neposlední řadě pochybnosti vyvolává i fakt, že řada výpovědí se časově z hlediska jejich porízení zcela nebo zčásti překrývá. Přesto jsou vždy u všech výpovědí uvedeny jako přítomné osoby všichni zástupci dožadující české strany včetně tlumočnicka, a to včetně u rekognicí, které probíhaly současně s výslechy.

Základním předpokladem, aby jednání obviněného mohlo být posouzeno jako trestný čin obchodování s lidmi podle § 232a odst. 2 písm. c) tr. zák., je, že by musel ve vztahu k poškozeným jednat za použití násilí, pohrůžky násilí nebo lstí anebo zneužitím jejich omylu, tísně nebo závislosti. Naplnění tohoto znaku z provedeného dokazování nevyplývá. Za využití tísně nelze považovat situaci, kdy poškození přijeli do České republiky za účelem práce, kterou ve svém státě nemohli sehnat, nebo odměny, které jim tam byly nabízeny, považovali za nedostatečné. Stejně tak nebylo prokázáno, že by obvinění naplnili ve vztahu k poškozeným znak nucených prací, respektive jiné formy vykořisťování. Jednání obviněných podle názoru dovolatele nenaplnuje znaky ani základní skutkové podstaty ani její kvalifikované formy trestného činu obchodování s lidmi podle § 232a odst. 2 písm. c), odst. 3 písm. a) tr. zák. Odvolací i nalézací soud proto jednání obžalovaných nesprávně kvalifikovaly, když jejich jednání mohlo být při absenci prokázání znaku kořistění kvalifikováno nanejvýše jako trestný omezování osobní svobody nebo trestný čin útisku.

Obviněný z těchto důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 2 To 76/2012, a současně jemu předcházející rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 2. 5. 2012, sp. zn. 2 T 12/2009, zrušil i další rozhodnutí obsahově navazující na napadená rozhodnutí a aby přikázal Krajskému soudu v Ústí nad Labem věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

K dovolání obviněného V. B. se vyjádřil nejvyšší státní zástupce. Poznamenal, že s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. se nelze úspěšně domáhat opravy skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně, ani přezkoumávání správnosti jimi provedeného dokazování. Zásah do skutkových zjištění je možné připustit v určitém rozsahu i v rámci řízení o dovolání, avšak zejména tehdy, existuje-li extrémní nesoulad mezi učiněnými skutkovými zjištěními na straně jedné a právními závěry soudu na straně druhé (tzn. v případech, kdy zjištění soudů nemají vůbec žádnou obsahovou vazbu na provedené důkazy, jestliže zjištění soudů nevyplývají z důkazů při žádném z logických způsobů jejich hodnocení, jestliže zjištění soudů jsou pravým opakem toho, co bylo obsahem dokazování apod.).

Podle nejvyššího státního zástupce však taková situace v uvedené trestní věci nenastala, a proto bude nutné při hodnocení správnosti použité hmotně právní kvalifikace zohlednit skutkové závěry, k nimž dospěly soudy dříve činné ve věci a které jsou popsány především ve skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, resp. dále rozvedeny v odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů. Tyto skutkové závěry, jak uvedl obviněný v dovolání, přitom poskytují podklad pro aplikaci vyslovené právní kvalifikace. Nejvyšší státní zástupce dále uvedl, že argumentaci předloženou obviněným není možné podřadit pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Dovolání bylo proto podáno z jiného důvodu, než jsou důvody uvedené v § 265b odst. 1 tr. ř. Navrhl, aby je Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř.

K dovolání nejvyššího státního zástupce:

Trestný čin obchodování s lidmi podle § 232a odst. 2 písm. c), odst. 3 písm. a) tr. zák. spáchá ten, kdo jiného za použití násilí, pohrůžky násilí nebo lstí anebo zneužitím jeho omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby ho bylo užito k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, a spáchá takový čin jako člen organizované skupiny.

Dovolatel namítá nesprávné právní posouzení skutku, protože jednání obviněných nebylo posouzeno také jako jednání, kterým byli poškození užiti k nuceným pracím. Zákaz nucených prací směřuje k ochraně lidské svobody a důstojnosti, a to v její samotné podstatě (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. [Pl. ÚS 1/12](#), bod 235.). Ústavní soud v tomto náleží opustil restriktivní vymezení pojmu nucené nebo povinné práce v náleží sp. zn. [Pl. ÚS 37/93](#) a nově vyslovil, že předmětný zákaz nucených prací působí i ve vztahu k fyzickým a právnickým osobám. Státu z něj vyplývá pozitivní povinnost učinit trestným takové jejich jednání, jež by po komkoliv vynuovalo činnosti vymezené v čl. 9 Listiny, resp. čl. 4 Úmluvy, a účinně je potírat (srov. rozsudek ve věci Siliadin proti Francii, bod 89.).

Pojem nucené práce byl poprvé definován Mezinárodní organizací práce v Úmluvě o nucené a povinné práci č. 29 z roku 1930, která byla vyhlášena pod č. 506/1990 Sb. Podle ní je nucenou prací každá práce nebo služba, která se na kterékoliv osobě vymáhá pod pohrůžkou jakéhokoliv trestu a ke které se řečená osoba nenabídl dobrovolně. Nucenou prací a obchod s lidmi definuje též směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje Rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV. Podle této směrnice se rozumí obchodováním s lidmi závažný trestný čin, který je často páchan v rámci organizované trestné činnosti, představuje hrubé porušení základních práv a je výslovně zakázán Listinou základních práv Evropské unie; konkrétně se jedná o najímání, převoz, převod, ukryvání nebo příjem osob, včetně výměny či předání kontroly nad těmito osobami, za použití hrozeb, síly či jiných forem nátlaku, únosu, podvodu, klamu, zneužití moci či zranitelného postavení, nebo poskytnutím či obdržením platby či výhod s cílem získat souhlas osoby, jež má kontrolu nad jinou osobou. Zranitelným postavením je potom taková situace, v níž dotčená osoba nemá jinou skutečnou nebo přijatelnou možnost než se podvolit zneužívání. Vykořisťování pak je definováno jako nedovolená forma jednání, jejíž jednou z variant je nucená práce a za niž se mimo jiné považuje rovněž zneužívání prostituce jiných osob nebo jiné formy pohlavního vykořisťování, služby, včetně žebrání, otroctví či praktiky podobné otroctví, nevolnictví nebo využívání jiných osob k trestné činnosti či k odebrání lidských orgánů.

Členské státy měly implementovat směrnici o obchodování s lidmi do 6. dubna 2013. K tomuto datu byla dle informací z Informačního systému pro aproximaci práva (ISAP) směrnice plně implementována. Současně není evidováno žádné řízení na porušení unijního práva v souvislosti s předmětnou směrnicí.

Co se týče otázky vykořisťování, směrnice stanoví, že vykořisťování „přínejmenším zahrnuje zneužívání prostituce jiných osob nebo jiné formy pohlavního vykořisťování, nucenou práci či služby, včetně žebrání, otroctví či praktiky podobné otroctví, nevolnictví nebo využívání jiných osob k trestné činnosti či odebrání lidských orgánů“. Z tohoto hlediska by neměla být česká právní úprava problematická, neboť ustanovení § 168 odst. 1 písm. e) a odst. 2 písm. e) postihují nucené práce nebo jiné formy vykořisťování, což lze vyložit v souladu se směrnicí. Dále je nutné poukázat na článek 2 odst. 4 směrnice, podle něhož souhlas oběti obchodování s lidmi s vykořisťováním je nepodstatný, pokud bylo použito kteréhokoliv ze způsobů v odstavci 1. Toto ustanovení nemá explicitní ekvivalent v trestním zákoníku, ale i z komentářové literatury plyne, že „je irelevantní, že poškozená osoba dala k jednání pachatele souhlas“ (viz Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II, § 140 až 421. Komentář. 2.

vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1691), takže výklad § 168 tr. zákoníku směrnicí odpovídá.

Krajský soud v Ústí nad Labem ve svém rozsudku ze dne 2. 5. 2012, sp. zn. 2 T 12/2009, učinil skutková zjištění, která nasvědčují naplnění znaku „užito k nuceným pracím“, avšak náležitě je nezohlednil v právní kvalifikaci skutku, tedy ve specifikaci veškerých zákonných znaků skutkové podstaty trestných činů, které byly naplněny jednáním obviněných. Vrchní soud v Praze se s těmito názory ztotožnil v usnesení ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 2 To 76/2012, kterým zamítl odvolání všech tří obviněných i státní zástupkyně jako nedůvodná. Nálezací soud ve výroku rozsudku konstatoval, že osoby, které najímaly poškozené v Rumunské republice, jim slibovaly vysokou měsíční mzdu, pravidelné vyplácení záloh nebo celé mzdy, dopravu, ubytování i stravu zdarma, avšak bezprostředně po příjezdu do České republiky jim obvinění, kteří byli jednoznačně ve spojení s „najímateli“ v cizině, odebrali osobní doklady proto, aby byli nuceni nadále setrvávat v jimi zprostředkované práci a byli na nich závislí, když navíc soud uvedl, že poškození ani nedostávali odpovídající stravu, pracovali v těžkých podmínkách 12 až 18 hodin denně, byli ubytováni v nevhodných ubytovacích podmínkách, neměli přestávky v práci, nebyla jim vyplácena mzda nebo jim byla vyplácena jen část mzdy, dopravu a stravu si museli hradit sami, byly jim předkládány listiny v českém jazyce s tím, že se jedná o pracovní smlouvy, aniž by ovšem poškození rozuměli jejich obsahu, neboť český jazyk neovládali, na ubytovně byli zamykáni, při práci na ně obvinění dohlíželi a v případě, kdy chtěli odejít, bylo jim vyhrožováno, že nedostanou jídlo, budou zbiti či zastřeleni nebo jim budou spáleny doklady, někteří poškození byli dokonce fyzicky napadeni, protože chtěli odejít, přičemž obvinění mezi poškozenými navozovali atmosféru strachu a nejistoty, využívali jejich materiální tísně, neboť většina z nich přijela do České republiky pracovat, aby zajistila své rodiny v cizině, obvinění také využívali u poškozených neznalosti českého jazyka a prostředí v České republice vůbec.

Nejvyšší soud po přezkoumání věci shledal, že jsou naplněny důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože rozhodnutí napadené dovoláním nejvyššího státního zástupce spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. Oproti názoru soudů obou stupňů dospěl k právnímu názoru, že jednání obviněných naplňuje též znak skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi podle § 232a odst. 2 písm. c) tr. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2009, který spočívá v tom, že poškození byli „užiti k nuceným pracím“. Popis jednání obviněných ve skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně ve spojení s usnesením odvolacího soudu zcela naplňuje tento alternativní zákonný znak zmíněné právní kvalifikace skutku. Poškození v této trestní věci byli zbaveni lidské svobody a důstojnosti, práce na nich byla vymáhána pohrůzkami trestů i tresty, výhrůzkami ublížení na zdraví i životě, přičemž jednáním obviněných se tyto poškozené osoby ocitly ve zranitelném postavení, když neměly v cizí zemi, jejíž jazyk neovládaly, žádnou jinou možnost než se podvolit zneužívání obviněnými, kteří jim vypláceli zanedbatelnou mzdu a kořistili z jejich práce. Poškození podle skutkových zjištění byli omezeni ve svobodě pohybu, byly jim zadržovány cestovní doklady a celkově byli dlouhodobě vystaveni psychickému nátlaku a pohrůzkám tresty v případě neuposlechnutí pracovních příkazů.

Tyto zjištěné okolnosti naplňují znaky pojmu nucené práce podle článku 2 Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 29 z r. 1930, publikované ve vyhlášce č. 506/1990 Sb., příčí se zákazů nucené práce podle článku 4 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podle něhož se „od nikoho nebude vyžadovat, aby vykonával nucené nebo povinné práce“, přičemž nucená nebo povinná práce je zakázána i Mezinárodním paktem o občanských a politických právech, který byl publikován pod č. 120/1976 Sb. Jednání obviněných naplňuje také znaky definice nucené práce a obchodu s lidmi podle Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje Rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV, která byla implementována do právního řádu České republiky.

Pro posouzení věci je významné i rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku ve věci Siwa-Akofa Siliadin proti Francii ze dne 26. 7. 2005, v němž uvedený soud shledal, že

stěžovatelka „byla podrobena přinejmenším nuceným pracím ve smyslu čl. 4 Úmluvy“ a soud vyložil mimo jiné výklad pojmů nucená práce, nevolnictví a otroctví. Nejvyšší soud vycházel též z nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. [Pl. ÚS 1/12](#), zejména z obsahu jeho odůvodnění pod body 233. až 236. Právnímu názoru Nejvyššího soudu není na překážku názor vyslovený v jeho usnesení ze dne 24. 11. 2012, sp. zn. [7 Tdo 1303/2010](#), v němž poukázal na nepřesnost v identifikaci poškozeného (právnícké osoby místo fyzické osoby).

K dovolání obviněného V. B.:

Nejvyšší soud shledal dovolání obviněného zjevně neopodstatněným. Obviněný v dovolání uplatňuje jen námitky, které uplatnil již v řízení o odvolání a s nimiž se odvolací soud v souladu se zákonem vypořádal.

Obviněný dále zpochybňuje učiněná skutková zjištění, způsob provádění a hodnocení důkazů, jak vyplývá z jeho námitek na straně 11 až 12 odůvodnění tohoto rozhodnutí, a dospívá k závěru, že mezi provedenými důkazy a učiněnými skutkovými zjištěními je tzv. extrémní rozpor. Nejvyšší soud však takový rozpor nezjistil. Skutková zjištění soudů vyplývají z provedených důkazů mají obsahovou i logickou vazbu na provedené důkazy, přičemž soudy se nedopustily žádné deformace důkazů ani neopomenuly provést potřebné důkazy. Pokud jde o námitku použitelnosti protokolu o výslechu svědků opatřených cestou právní pomoci Rumunské republiky, musí Nejvyšší soud odkázat na závěr odvolacího soudu uvedený v odůvodnění napadeného rozhodnutí, z něhož vyplývá, že soud prvního stupně vyhodnotil tyto výpovědi svědků jako věrohodné, o nichž nemá pochybnosti, a dodal, že k tomuto závěru vede zjištění, že při výsleších poškozených v Rumunské republice byli kromě vyslychajících rumunských policistů přítomni i rumunská státní zástupkyně, policisté z České republiky, tlumočnický a obhájce Mgr. A. P., přičemž svědci, kteří byli přítomni u výslechu poškozených, a to kpt. M. K. a tlumočnický R. L., shodně vyloučili, že by výslechy poškozených probíhaly nestandardně a současně tedy ve stejném čase jak namítá obviněný. Dodal, že podle nalézacího soudu závěr o věrohodnosti výpovědí „rumunských poškozených“ svědčí i prokázaná taktika obviněných zjištěná dokazováním.

Obviněný uplatnil právní námitku, že nebyly naplněny zákonné znaky trestného činu, jímž byl uznán vinným, zejména znaky nucené práce nebo jiné formy vykořisťování s tím, že nebyly naplněny znaky ani základní skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi podle § 232a odst. 1 tr. zák. Podle názoru obviněného by jeho jednání mohlo být při absenci znaku kořistění kvalifikováno nanejvýše jako trestný čin omezování osobní svobody nebo jako trestný čin útisku. Těmto námitkám Nejvyšší soud nepřisvědčil z důvodů, které jsou blíže rozvedeny v části odůvodnění tohoto rozhodnutí, která se týká rozhodnutí o dovolání nejvyššího státního zástupce. Dovolací soud proto na tuto část odůvodnění pro stručnost vzhledem k § 265i odst. 2 tr. ř. odkazuje.

Rozhodnutí o dovoláních:

Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů rozhodl o dovolání nejvyššího státního zástupce tak, že z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 2 To 76/2012, a rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 2. 5. 2012, sp. zn. 2 T 12/2009. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Ústí nad Labem, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Při novém projednání a rozhodnutí věci se Krajský soud v Ústí nad Labem vypořádá se všemi skutečnostmi a právními názory, na které Nejvyšší soud poukázal v tomto rozhodnutí, a znovu ve věci rozhodne. Podle § 265s odst. 1 tr. ř. je přitom vázán právním názorem, který Nejvyšší soud vyslovil v tomto rozhodnutí a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení Nejvyšší soud nařídil.

Dovolání obviněného V. B. podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné.